



ملکام

کمیته کتابخانه‌های شرقشناسی انگلستان

○ کیانوش بیاتی

سازمان‌های فعال انگلیسی در حوزه شرقشناسی از طریق برگزاری کنفرانس‌های بین‌المللی نیز از دیگر اهداف مهم ملکام است. ملکام از سال ۱۹۷۹ تاکنون کنفرانس‌های متعددی در پاریس، لندن، دوبلین، لیدن، مادرید و نیز، تونس، قاهره، استانبول و رباط و... برگزار کرده که در آنها ضمن تبادل اطلاعات، مقالات علمی در باب موضوعاتی چون کتابشناسی‌های تاریخی، کتاب‌آرایی، تاریخ کتابخانه‌ها، شرقشناسی و نظایر آن ارائه شده است. امسال (۲۰۰۲) کنفرانس ملکام در پاریس برگزار شد و بنابر تصمیم این کمیته، کنفرانس سال آینده (۲۰۰۳) در بیروت و سال ۲۰۰۴ در شهر مونیخ آلمان برگزار خواهد شد.

در نشست‌های دو سالانه این کمیته همواره موضوع همکاری بین کتابخانه‌ها موضوع بحث اصلی بوده است. هر چند این مرکز فراتر از یک مرکز صرفاً خاص بحث و گفتگو موفقیت‌های قابل توجهی من جمله در موارد ذیل داشته است:

تهیه رکوردهای فهرستگان مشترک انتشارات آسیایی

ارائه و نظارت بر طرح مجموعه‌سازی تخصصی^۱

برای اطمینان از این که انتشارات هیچ یک از کشورهای خاورمیانه از قلم نیفتاده و متقابلاً خریدهای تکراری و غیرضروری نیز صورت نمی‌پذیرد. در این امر توجه ویژه‌ای به روزنامه‌ها و نشریات ادواری و انتشارات رسمی شده اما از آنجا که این طرح همواره صیغه غیررسمی داشته است رهنمودهای مورد توافق تحت‌تأثیر تغییر سیاست‌های آموزشی موسسات دچار دگرگونی‌هایی بوده است و در هر حال ساختار کلی فراهم‌آوری تعاونی^۲ در این طرح، کم و بیش تحت‌تأثیر شرایط زمانی بوده است. بنا بر طرح نامبرده فوق فراهم‌آوری منابع هر

کمیته کتابخانه‌های شرقشناسی انگلستان (ملکام)^۱، به منظور ارتقاء همکاری بین کتابخانه‌هایی که به فراهم‌آوری منابع خاورمیانه به زبان‌های بومی می‌پردازند - و در رقابت با رشد مطالعات شرقشناسی در آلمان - در اواخر دهه ۱۹۶۰ تاسیس شد. دکتر ج. د. پیرسون^۲، کتابدار کتابخانه دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن^۳؛ و دکتر د. هاپوود^۴ فهرستنگار کتابهای شرقی در کالج سنت آنتونی^۵ آکسفورد دو تن از فعالان در تاسیس این کمیته بودند.

اولین نشست این کمیته در دوم ژوئن ۱۹۶۷ در کمبریج برگزار شد و از همان سال تاکنون - جز در مواردی که این کمیته اقدام به برگزاری کنفرانس‌های تخصصی نموده است - این کمیته هر دو سال یکبار اقدام به تشکیل این نشست‌ها کرده است. بنابر تعریف ملکام؛ خاورمیانه شامل کلیه کشورهای عربی، ترکیه، قبرس، اسرائیل، ایران، افغانستان و مردم ترک زبان^۶ و مسلمان اتحاد شوروی سابق است. در حال حاضر ریاست ملکام را پول اشترونلی^۷ به عهده دارد.

از جمله اهداف مهم ملکام تلاش در راستای ایجاد زمینه تماس، بحث و گفتگو و مبادله اطلاعات و افکار میان کلیه کتابدارانی است که در زمینه فراهم‌آوری، سازماندهی و اشاعه منابع شرقشناسی در انگلستان فعالیت دارند.

تسهیل و ترغیب کتابخانه‌های شرقشناسی انگلستان به همکاری‌های مشترک در زمینه فراهم‌آوری منابع شرقشناسی از داخل و خارج از انگلستان به منظور اطمینان از تأمین حداکثر منابع این حوزه در کتابخانه‌های انگلستان و جلوگیری از خریدهای تکراری از دیگر اهداف مهم این کمیته به شمار می‌رود.

ایجاد زمینه ارتباطات بین‌المللی بین کتابداران و



تبادل نظر درباره مسائل مرتبط با کتابداری مجموعه‌های شرقی و کتابشناسی با نشانی: middle-east@mailbase.as.uk همکاری با کتابخانه‌های اروپایی دارای اهداف مشابه با موسسات انگلیسی.

آخرین و شاید مهمترین مورد قابل ذکر آن است که ملکام در زمینه انتشار کتابشناسی‌های کمی مختلف در زمینه مطالعات شرقشناسی فعال بوده است. این فعالیت از انتشار سه راهنمای مجزای نشریات ادواری و روزنامه‌های عربی، فارسی و ترکی موجود در کتابخانه‌های انگلستان و راهنماهای کتابشناختی انتشارات جهان عرب و ایران گرفته تا راهنماهای مجموعه‌های عکس‌های شرقی انگلستان، کتابشناسی فرهنگ‌های کتابشناختی عربی^{۱۸} و کتابی با عنوان «مقدمه‌ای بر انتخاب منابع در کشورهای عربی»^{۱۹} را شامل می‌گردد. برخی از آثار ملکام توسط ناشران دیگر اما با نام و مشخصات ملکام انتشار یافته است.

به طور کلی انتشار منابع کتابشناختی و دیگر منابع کمی جهت تسهیل دسترسی محققان و پژوهشگران به منابع خاورمیانه در انگلستان، همواره در صدر الویت‌های این کمیته بوده است. این کمیته تا کنون اقدام به انتشار ۱۶ عنوان منابع راهنما و کتابشناسی‌های مختلف کرده است:

Middle East Islam: a bibliographical introduction. Ed. Derek HOPWOOD and Diana GRIMWOOD-JONES. Zug: Inter Documentation, 1972.

فکر انتشار چنین کتابی اولین بار توسط پروفیسور پیرسون مطرح شد. این کتاب که حاوی نتایج کنفرانس مشترک کتابداران و دانشگاهیان و بحث و گفتگو آنان در منابع پایه در

یک از کشورهای خاورمیانه به ترتیب ذیل به تعدادی از کتابخانه‌های انگلستان محول گردیده است:

۱. شبه جزیره عربستان: دانشگاه اکستر^{۲۰} و کتابخانه ملی انگلستان^{۲۱}
 ۲. ایران: دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن؛ و مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه آکسفورد
 ۳. عراق: دانشگاه اکستر (فقط تک‌نگاشت‌ها)
 ۴. اسرائیل: دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن؛ مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه آکسفورد؛ مرکز مطالعات تکمیلی عبری دانشگاه آکسفورد^{۲۲}
 ۵. اردن و لبنان: کتابخانه ملی انگلستان؛ مرکز مطالعات خاورمیانه دانشگاه آکسفورد
 ۶. لیبی: دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن
 ۷. کشورهای شمال آفریقا: دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن
 ۸. سودان: دانشگاه دورهام^{۲۳}
 ۹. سوریه: کتابخانه ملی انگلستان
 ۱۰. ترکیه: دانشکده مطالعات شرقی و آفریقایی دانشگاه لندن
- ارتقاء استانداردهای ترانویسی^{۲۴} تقریباً همه زبان‌های عمده خاورمیانه اختصاص بخشی ویژه در مجله *British Journal of Middle Eastern Studies* که به منظور بررسی کتابشناسی‌ها، منابع مرجع و مقالات مرتبط با کتابشناسی‌ها در نظر گرفته شده بود و همکاری دائمی با آن ایجاد لیست گفتگوی الکترونیکی^{۲۵} در سال ۱۹۹۵ برای بحث



سه عنوان فهرستگان: سه عنوان دستنامه است:

Collections in British libraries on Middle Eastern and Islamic studies. Ed. Paul AUCHTERLONIE. Durham: University of Durham, Centre for Middle Eastern and Islamic Studies, 1982.

Middle East Sources. A MELCOM guide to Middle Eastern and Islamic Books and materials in United Kingdom and Irish libraries. Compiled and edited by Ian Richard NETTON. Richmond, Surrey: Curzon, 1998.

Union catalogue of Arabic serials and newspapers in British libraries. *Al-fihris al-shamil lil-dawriyat Wa-al-suhuf-alArabiyah fi al-Mamlakah al-Biritaniyah.* Ed. Paul AUCHTERLONIE and Yasin H. SAFADI. London: Mansell, under the auspices of the Institute of Arabic and Islamic Studies, university of Lancaster, 1977.

Union catalogue of Persian serials and newspapers in British libraries. Ed. Ursula SIMS-WILIAMS. Introduction by John GURNEY. London: Ithaca Press, 1985.

Periodicals in Turkish and Turkic languages:

حوزه‌های مختلف شرقشناسی است، بیش از همه برای کتابخانه‌های جدیدالتاسیس و مجموعه سازی در این حوزه حائز اهمیت و استفاده بوده است. پس از آن نیز ویرایش دوم این کتاب در سال ۱۹۷۹ و ضمیمه آن در سال ۱۹۸۶ منتشر شده است.

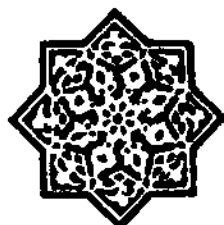
سه اثر مرجع مهم از انتشارات ملکام عبارتند از:

Arab Islamic bibliography: the Middle East Library Committee guide. Ed. Diana GRIMWOOD-JONES, Derek HOPWOOD, J. D. PEARSON, With the assistance of J. P. C. AUCHTERLONIE, J. D. LATHAM, Yasin SAFADI. Hassocks: Harvester Press, 1977.

Bibliographical guide to Iran: the Middle East Library Committee guide. Ed. L. P. ELWELL-SUTTON. Brighton: Harvester Press, 1983.

The Intifada. The Palestinian uprising in the West Bank and Gaza Strip: a bibliography of books and articles 1987-1992. By Hala KALEH and Simonetta CALDERINI. Oxford: Middle East Libraries Committee, 1993.

دیگر آثار منتشره ملکام به ترتیب شامل دو عنوان راهنما:



علاقه‌مند به حوزه شرقشناسی را به عضویت در این کمیته ترغیب و تشویق می‌نماید.

منابع:

- 1-WWW.ex.ac.uk/MEICOM
- 2-WWW.soas.ac.uk
- 3-Middle East Sources:A MELCOM guide to Middle Eastern and Islamic books and materials in United Kingdom and Irish libraries. Compiled and edited by Ian Richard NETTON. Richmond,Surrey:Curzon,1998.

پانوشتها:

- 1.MEICOM (Middle East Libraries Committee)
- 2.J.D.Pearson,
- 3.The School of Oriental and African Studies (SOAs)
- 4.D.Hopwood,
- 5.St Antony's College
- 6.Turkic
- 7.Paul Auchterlonie
(Email:j.p.c.auchterlonie@exeter.ac.uk)
- 8.area specialisation scheme
- 9.Cooperative Acquisition
- 10.University of Exter
- 11.The British Library
- 12.The School of Oriental and African Studies (SOAS)
- 13.Center for Postgraduate Hebrew Studies
14. University of Durham
- 15.Transliteration

۱۶. (سابقا با نام

Eastern Studies Bulletin British Society for Middle

منتشر می‌شد)

- 17.E-mail discussion list
- 18.Bibliographies of Arabic Bibliographical dictionaries
- 19.An introduction to book selection from Arab world

union list of holdings in UK libraries.By Muhammad Isa WALEY.Oxford:Middle Eastlibraries Committee,1993.

از سال ۱۹۸۵ ملکام اقدام به انتشار یک سری راهنماهای تحقیقاتی کرده است که تاکنون پنج عنوان از آنها منتشر شده است. سه عنوان از این منابع به ترتیب شامل دستنامه‌های موضوعی و دو عنوان دیگر به ترتیب شامل یک عنوان راهنمای تحقیقاتی و یک عنوان کتابشناسی است:

Official Publications on the Middle East: a selective guide to the statistical sources. By C.H. BLEANEY.Durham: Middle East Libraries Committee,1985.

Arabic biographical dictionaries: a summary guide and bibliography. By Paul AUCHTERLONIE. Durham: Middle East Libraries Committee,1987.

Books from the Arab World:a guide to DEVATE. selection and acquisition. By Katherine VAN Durham: Middle East Libraries Committee,1988.

Introductory guide to Middle Eastern and Islamic bibliography. Ed. Paul AUCHTERLONIE. Oxford: Middle East Libraries Committee,1990.

The Intifada. The Palestinian uprising in the West Bank and Gaza Strip: a bibliography of books and articles 1987-1992. By Hala KALEH and Simonetta CALDERINI.Oxford: Middle East Libraries Committee,1993.

عضویت در ملکام رایگان است. ملکام برای عضویت افراد، شرایط و ضوابط رسمی خاصی در نظر نگرفته است. هم اکنون بسیاری از کتابداران و آرشیویست‌های کتابخانه‌های دانشگاهی، کتابخانه ملی انگلستان و فهرست‌نگاران منابع شرقی در ملکام عضویت دارند ضمن آنکه ملکام همواره کسانی را که در زمینه‌های مختلف حوزه شرقشناسی فعالیت دارند اعم از متخصصان مجموعه‌سازی و اطلاع‌رسانی، کتاب‌آرایی، دانشجویان و محققان و به طور کلی همه افراد